Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНО: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 138. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 26-го ЧЕРВНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 26, 1953. No. 138. VOL. LXI.

АТОМОВА ЕНЕРГІЯ ВКОРОТЦІ БУДЕ ВЖИТА ДЛЯ ЦИВІЛЬНИХ ПОТРЕБ

Вашингтон. — Уступаючий голова комісії атомової енергії, Гордон Дін, виступив на прилюдному засіданні об'єднаної конгресової комісії атомової енергії, ствердивши гарні вигляди практичного примінення атомової сили. Г. Дін виразно ствердив, що дешева рушійна сила для промисловости може бути вже недовго витворена атомовою енергією і що це станеться „під час зовсім небагатьох наступних років — напевно менше, ніж через десять". На запитання члена Палати Репрезентантів, М. Прайса, демократа з Ілінойс, коли саме це станеться. Дін відповів, що кожний з штабу комісії атомової енергії має свою окрему про це думку, себто, що точне окреслення цього тепер ще передчасне. У дискусії взяв участь й бувший (в рр. 1946-1950) член комісії атомової енергії, Луї Стравс, який задумує повернутися до попередньої діяльности з огляду на потреби часу й бажання президента. Стравс заявив, що його зацікавлення атомовою ділянкою продовжується вже тридцять років, з того часу, як він звернув увагу на примінення тієї енергії в медицині, зокрема при лікуванні рака. За той час діяння атомової сили непомірно зросло, — воно увійшло в військову ділянку та виказує безмежні можливості вжиття її, як рушія промислу, як лічничого середника чи знаряддя для дальшого розвитку людського знання. На закінчення свого виступу, Л. Стравс вказав на заслуги Гордона Діна на становищі голови комісії. Засідання комісії відбулося прилюдно з огляду на запроєктоване комісією предложення наступній сесії Конґресу поробити різні зміни в діючому тепер Акті атомової енергії з 1946 року.

Палата Репрезентантів розглядає зміни в департаменті оборони

Вашингтон. — Палата Репрезентантів розглядає плян уряду про реорганізацію департаменту оборони. Цей плян перед тим знаходився в комісії урядових дій, яка, після довгої дискусії над ним, більшістю голосів вирішила переслати проєкт на затвердження в Палату Репрезентантів. Запроєктовані зміни торкатимуться всієї побудови департаменту оборони, куди буде додано шістьох асистентів секретаря. Одночасно має бути скасована низка різних рад і комісій, що діяли при департаменті та буде посилена влада голови шефів об'єднаних штабів, на некористь самостійности окремих штабів. Власне це посилення повновластей голови шефів викликало найбільше застережень і критикувань, в той час, як інші запропоновані зміни сприйнято як доцільні. Зокрема бувший президент Герберт Гувер висловився в своєму листі за проведення змін в департаменті оборони, але й він висунув застереження щодо пункту про голову шефів штабів.

ІДЕН ВИЛІКУВАВСЯ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ШПИТАЛІ

[illegible], Масс. — Англійський міністер закордонних справ Ентоні Іден прибув був на операцію до одного бостонського шпиталю, де він перебував шість днів. Після успішної операції він залишає Баптиський шпиталь в Бостоні та виїжджає на „деякий час" до панства Джана Баррі Райена в Ню Порті, Р. Айленд. Міністер Іден перейшов операцію жовчевого міхура.

Департамент стейту реорганізує свою пресову службу

Вашингтон. — Департамент стейту переорганізував свою пресову службу в той спосіб, що відділ преси не матиме прямих зв'язків із департаментом стейту, тільки підлягатиме заступникові секретаря для публічних справ. Цей пост очолює Карл В. МекКардел, заступник секретаря для публічних справ. Досі ці справи підлягали М. Дж. МекДермонтові, пресовому шефові в департаменті стейту, якого іменовано амбасадором до Ель Сальвадору.

Лайон відмовився від становища директора бюра шахт

Вашингтон. — Свіже іменований директор федерального бюра шахт, Том Лайон, що відразу опинився під критикою з боку членів внутрішньої сенатської комісії, відмовився від номінації. Сенатори вказували на несполучність його становища з отримуванням емеритури від однієї з компаній міді, що й стало причиною відходу Лайона. Проте Лайон заповів, що він й далі буде цікавитися положенням шахт та буде добиватися поширення законів про безпеку праці в шахтах.

ЛІТУНСТВО СКАСУВАЛО МІЛЬЙОНОВІ ЗАМОВЛЕННЯ В ФІРМІ КАЙЗЕРА

Вашингтон. — Секретар літунства Гарольд Талбот повідомив управу фірми „Вілліс Моторс", допоміжну фабрику літаків фірми Кайзера, про унеseparate важнення замовлення на виріб літаків у цій фірмі. Фірма може тільки докінчити продукцію тих літаків, які вже почала виробляти. Це повідомлення дістали батько і син Кайзери саме тоді, коли вони зізнавали перед Сенатською комісією видатків в справі високих цін літаків у їхній фірмі. Голова цієї комісії Стайлес Бріджес негайно перервав їхні переслухування як непотрібні. Ця фірма мала замовлення на суму $198,000,000 і мала випродукувати 159 вантажних літаків, званих „літаючі коробки". З того фірма випродукувала досі 55 літаків, а кілька машин викінчується. В майбутньому вона мала ще продукувати вантажні літаки С-123 на суму $225,000,000, з яких тільки 7 готові. В цій фірмі працюють 12,000 робітників, які не всі втратять працю, бо фірма Кайзера продукує частини до інших типів літаків. Сенатська комісія дістала відомості, що в фірмі Кайзер літак коштує $1,200,000, а фірма Габерстави продукує ці самі літаки по ціні $260,000. Профспілка робітників із Дітройту, до якої належать робітники з фабрик Кайзера, вислала протест до секретаря літунства Талбота, домагаючися, щоб уневажнив скасування контракту з фірмою Кайзера.

ГРОМАДЯНИН ТРУМАН ВІДВІДУЄ СТОЛИЦЮ

Бувший президент З'єдинених Держав і тепер „звичайний громадянин" Геррі С. Труман, перебуваючи на відвідинах в столиці, не відступає від своїх давніх звичок і відбуває свої ранішні проходи тою самою дорогою, якою він кожного рана проходжувався, будучи президентом. Під час проходу він зупинився, щоб купити ранішню газету від продавця Еноха Стюарда.

Був. президент Труман промовляє до сенаторів

Вашингтон. — Під час перебування на дозвіллі в Вашингтоні, бувший президент Труман завітав до Сенату, де промовив з свого давнього місця, яке він займав колись, бувши ще демократичним представником з Місурі. Труман звернув увагу своїх давніх співробітників на їхню велику відповідальність зберегти тепер світовий мир. Виступ Трумана, якого впровадив віце-президент Ніксон, стрінувся з сердечним відгуком з боку сенаторів, які особливо оплескували щире вітання б. президента з провідником республіканської більшости, сен. Тефтом. Труман висловив в промові своє зворушення цією зустріччю, підкресливши, що він не сподівався промовляти, коли зайшов до Капітолю на снідання з сенаторами-демократами.

4 УКРАЇНЦІ ВТЕКЛИ НА ЗАХІД ПІД ЧАС ЗАВОРУШЕНЬ В БЕРЛІНІ

Филаделфія. — Керівник відкритого недавно в Берліні представництва Злученого Українського Американського Допомогового Комітету, молодий, народжений в Америці українець, повідомив, що під час останніх заворушень в Берліні 4 українці скористали з нагоди та втекли на захід. Ними негайно заопікувалось представництво ЗУАДК. Представник ЗУАДК в Берліні був теж наочним свідком антибольшевицьких заворушень, які своєю сміливістю та силою сколихнули опінією вільного світу. Він так описує події в Берліні:

„Мені говорили у ЗДА, що я виїжджаю на найбільш висунений на схід форпост, але вже у двох тижнях довелось мені бути таки безпосередньо на самому фронті. Сьогодні вже цілий світ говорить про боротьбу населення Східнього Берліну з совєтськими окупаційними військами. Вся Східня Німеччина ,піддержала Берлін у його боротьбі. Мені довелося бути саме на Потсдамській площі, де збігається лінія сходу із заходом, пів милі від місця демонстрації. Тут добре було чути стріли совєтських рушниць. Поліція Західнього Берліну і наша армія створили кордон. Мої вірительні листи від Високого Комісара дозволили мені перейти під самий кордон, де й довелося мені зараз працювати, перебираючи від війська втікачів із східнього сектору. Совєтські стріли посипались теж і на західну частину міста та в наслідок цього було 17 осіб поранених на французькій стороні Потсдамської площі. Я перейшов кордон і опинився там, де демонструюча товпа атакувала камінням совєтський танк Т-34, який захищав „режимний порядок" перед демонстрантами. Демонстранти були в гарячці. Вони палили совєтські прапори ,скидали довгі транспаренти з гаслами про дружбу двох народів, російського і німецького, підпалювали совєтські склади, головно книгарні із совєтською пропагандивною макулятурою. Багато поліцистів із так званої „народної міліції" використали нагоду ,щоб втекти на захід. Та на місце поліції ввійшла реґулярна совєтська піхота на танках. Демонстранти створили стіну із живих людей і з тисячей уст понеслись слова німецького гимну „Німеччина понад усе". Військо уставилось у нормальну бойову лінію, проти якої виступили демонстранти із звичайними дручками чи камінням. Вони підставляли дручки під танки, загороджували дорогу камінням. В цей спосіб „обезсилено" кілька танків. Тоді з танків посипались стріли і впали перші ряди демонстрантів. На площі розіґралась справжня битва. Багато почало перебігати в західний сектор. Демонстрація берлінців проти совєтського окупанта була найбільш кривава. В Берліні проголошено стан облоги. Втікачі говорять про масові арешти. Поліція вдирається ніччю до домів і забирає запідозрених у демонструванні. Комунікація зовсім завмерла. Хліб і взагалі пожива, якої ніколи не було достаточно у східньому Берліні, тепер майже зникли. Західня Німеччина віддає пошану мученикам в Східній Німеччині. Німецький робітник, якого, як припадкового очевидця, засудили на смерть большевики в Берліні, Віллі Ґетлінґ — став символом боротьби за волю. Найприкріше для совєтської влади те, що всі ті події відбулись саме в час, коли совєтські власті почали свою „мирну офензиву". Наше представництво в Берліні має тепер багато роботи. Допомагаємо й німецьким втікачам, але є досить і наших. Сьогодні ми прийняли їх чотирьох."

В дальшому лист берлінського представника ЗУАДК говорить про всі справи, зв'язані з допомогою нашим втікачам.

Британія плянує другу пробу атомової бомби

Лондон. — Тут з поінформованих джерел заявляють, що британський уряд плянує вкоротці перевести пробну експльозію другої атомової бомби. Проба мала б відбутися й цим разом на островах біля Австралії, де відбулась минулого року перша пробна експльозія. Ця друга проба мала б відбутися ще до кінця цього року, а в березні наступного року мала б бути третя проба, під час відвідин в Австралії королеви Єлисавети та її чоловіка князя Филипа.

АНТИКОМУНІСТИЧНІ ЗАВОРУШЕННЯ В СХІДНІЙ НІМЕЧЧИНІ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

Берлін. — Не зважаючи на страшний совєтський терор, а частинно, можливо, й через нього, антикомуністичні заворушення в Східній Німеччині не тільки продовжуються, але й набирають щораз більш суцільного характеру. Ці заворушення мали охопити вже й контрольовані та адміністровані совєтами таємничі копальні урану в Саксонії. Згідно з достовірними повідомленнями, які продісталися на захід, совєтські окупаційні власті проголосили стан облоги в низці дальших міст і місцевостей. В останньому повідомлено про більші заворушення в містах Рошток, Шверін, і Ной Бранденбурґ. В деяких випадках приходило до кривавих сутичок між совєтськими окупаційними військами та збунтованою проти них східньо-німецькою „народною поліцією". До голодових заворушень прийшло в Дрездені, Ляйпціґу, Хемніц та Айзенах. Комуністична пресова аґенція повідомила про розстріл двох дальших німецьких робітників в Маґдебурґу. Згідно з неофіціяльними повідомленнями, совєтські окупаційні власті розстріляли в останніх днях коло 30 німців за участь в заворушеннях, а деяка кількість інших згинула під комуно-німецькою ґільйотиною. Кількість заарештованих в цілій Східній Німеччині у зв'язку з останніми заворушеннями мала б доходити до 30,000 осіб.

Черчил хоче говорити з Кремлем в справі Німеччини

Лондон. — Британський прем'єр Винстон Черчил закликав вчора совєтський уряд, щоб той погодився на відновлення нарад з західніми великодержавами в справі Німеччини. Він пропонував відновити ті наради на базі постанов, що їх видвигнули три західні великодержави в своїй спільній ноті з 23-го вересня 1952 року, себто об'єднання Німеччини ,попереджене вільними виборами під наглядом Об'єднаних Націй в обидвох, східній і західній частинах Німеччини. Ці пропозиції висловив Черчил в листі до західньо-німецького канцлера д-ра Аденауера, відповідаючи на його лист, висланий теж до президента Айзенгавера та до діючого французького прем'єра Рене Маєра, в якому німецький канцлер прохає західньої допомоги в змаганні до об'єднання Німеччини та зокрема до опіки над населення східніх областей Німеччини, що бореться за волю проти комуністичного режиму. Черчил, покликуючись на згадану ноту трьох західніх великодержав з вересня м. р., висловлює переконання, що „ті пропозиції дають єдину базу для досягнення нашої спільної мети — об'єднання Німеччини у волі". Черчил „цілком погоджується" з канцлером Аденауером, що „останні події в Берліні та в Східній Німеччині знову доказали наглу конечність для об'єднання Німеччини в умовах волі, що збільшило б теж вигляди на мир в Европі". На закінчення він стверджує, що нота західніх великодержав з вересня минулого року становить єдину базу, на якій західні альянти можуть обговорювати справу Німеччини й закликає Кремль прийняти видвигнені в тій ноті засади.

Лянієль — новий кандидат на прем'єра Франції

Париж. — Всі головні партії в консервативній частині французької Національної Асамблеї ,які мають там дві треті частини голосів, заповіли вчора свою підтримку новому кандидатові на прем'єра, маловідомому ліберальному політикові Жозефові Лянієлеві, в його кандидатурі на прем'єра Франції. Жозеф Лянієль має 64 роки і досі він займав менші пости в чотирьох попередніх урядах країни, починаючи від 1940 року. Президент Оріол запросив його вчора до свого палацу та запропонував йому провід в намаганні створити новий уряд Франції після того, як вже сімох інших відомих французьких політиків не потрапили цього довершити й криза французького уряду входить вже в свій шостий тиждень. Лянієль прийняв пропозицію президента Оріоля та заповів, що він намагатиметься найти розв'язку для теперішньої кризи, одержавши заохоту з боку ліберальних і консервативних партій. В поінформованих колах вважають ,що Лянієль справді може закінчити теперішню кризу, вже хочби тому, що він маловідомий політик та не матиме проти себе стільки пристрастей і антагонізмів, що їх мають добре відомі політики. Є теж низка інших арґументів, що заповідають успіх Лянієля. Сам Лянієль є депутатом в парляменті вже від 1932 року ,а під час німецької окупації він був одним з провідників французького резистансу.

Москва зменшила наполовину висоту державної позички

Москва. — Совєтський уряд проголосив відкриття підписів на державну позичку, загальну суму якої цим разом встановлено на 15,000,000,000 рублів ,отже приблизно наполовину менше, ніж в попередніх роках її проголошувано, звичайно, після першо-травневих святкувань. Державні позики в Совєтському Союзі належать до одного з найбільш дошкульних засобів совєтського терору. Негайно після проголошення такої позики, совєтські громадяни мусять „добровільно" підписувати її та ще й робити це з „ентузіязмом" і дякувати урядові за те, що здирає від них гроші. Досі був встановлений терористичною системою звичай, що кожний робітник підписував ту позичку на суму своєї одномісячної заробітної платні. Тепер, з уваги на зменшення загальної суми розписаної позики, з кожного робітника здиратимуть приблизно дво-тижневу заробітну платню.

Зміни в сиґналізуванні під час їзди автом

Ню Йорк. — Вже в наступному тижні в стейті Ню Йорк будуть впроваджені нові приписи сиґналізування рукою підчас їзди автом. Як відомо, водії авт, які не мають світляних сиґналів на позначення поворотів, повинні ці знаки подавати висуненою через вікно лівою рукою. З наступної середи, водій повинен піднімати зігнуту в лікті ліву руку догори, коли хоче повернути праворуч, тримати цю руку випростовану, повертаючи ліворуч й опускати її униз, якщо хоче зупинитись. Ці сиґнали вживаються вже в тридцятип'яти стейтах і тепер в цих стейтах водії з стейту Ню Йорку не робитимуть помилок, сиґналізуючи по своєму. Окрім того, нові знаки значно виразніші від попередніх, — крутіння рукою чи опускання униз одного пальця. Припускально, нові приписи прийме й решта стейтів ЗДА. Хто забуватиме вживати нові знаки, платитиме після 1 липня кару — 4 доляри.

КОРЕЙЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ ОСТАТОЧНОЇ РОЗПРАВИ З КОМУНІСТАМИ

Сеул, Корея. — Синґман Рі, президент Корейської Республіки, домагався вчора „остаточної розправи з комуністами" та заповів боротьбу з ними „до останньої краплі крови". Промовляючи на велечезному зібранні народу, влаштованому в третю річницю корейської війни, президент Рі говорив: „Як виказує наш минулий досвід, комуністи, навіть після підписання перемир'я, будуть підкрадатися на нашу територію з усіх боків та спустошувати її всіми засобами... В такому випадку ми не матимемо можливости ані перешкодити в такій активності комуністичних елементів, ані відвернути від нас те саме нещастя, що спало на народи Польщі, Чехословаччини й Китаю". Цим разом президент Рі вже не згадував про рішення корейського уряду відтягнути свої війська з-під командування Об'єднаних Націй на випадок підписання перемир'я на теперішніх умовинах, але теж того рішення він не відкликав. Він вважає, що навіть коли б корейці погодилися на договір про перемир'я, то це в жадному разі не означатиме перемир'я, бо комуністи будуть продовжувати війну й тільки змінять її характер та замість фронтової війни вестимуть підривну партизанську боротьбу, як це вони роблять в інших азійських країнах. Президент Рі в дальшому піддержав свої попередні домагання, що перемир'я може бути підписане тільки на такій підставі, що комуністичні війська заберуться з Кореї, що Корея буде об'єднана та, що З'єдинені Держави підпишуть з нею договір, на підставі якого вони зобов'яжуться прийти на допомогу Кореї, так, як це вони зробили тепер, якщо б трапився випадок нової агресії на Корею. Рі твердив, що теперішнє становище Кореї в справі перемир'я не є „дезерцією" від альянтів, а тільки боротьбою за життя й волю корейської нації. Подібні масові демонстрації корейців проти перемир'я відбулися майже в усіх містах Південної Кореї в третю річницю війни. Тимчасом особистий висланник президента Айзенгавера й державного секретаря Доллеса до президента Рі, Волтер Робертсон, та шеф штабу армії ген. Коллінс відбули вчора в Токіо наради з ген. Кларком, альянтським головним командантом на Далекому Сході, зупинившись в Токіо по дорозі до Кореї. Робертсон, після нарад з Кларком, знову висловив свою надію на можливість виходу з теперішньої ситуації в Кореї та підписання перемир'я.

Вашингтон. — Департамент оборони повідомив, що американські втрати в Кореї збільшилися впродовж минулого тижня на 287 вбитих, поранених і пропавших та виносять, за всі три роки корейської війни, 136,862 вбитих, поранених і пропавших.

Сенатор Бриджес рекомендує готовість до дальшої боротьби в Кореї

Вашингтон. — Сенатор Ст. Бриджес, голова сенатської комісії збройних сил, заявив, що на випадок неуспіху заходів про перемир'я в Кореї, З'єдинені Держави повинні бути готові до продовжування війни проти комуністів аж до повної перемоги над ними. Сен. Бриджес зокрема рекомендував, щоб на випадок потреби продовжувати війну, З'єдинені Держави були готові бльокувати всі китайські порти, бомбардувати китайські бази, з яких висилається допомогу для війни в Кореї, та зокрема, щоб були готові вжити атомову зброю для остаточної й повної перемоги над комуністичними аґресорами.

Болгарія погоджується на переговори з Грецією

Об'єднані Нації, Н. Й. — Комуно-болгарський уряд поінформував вчора Об'єднані Нації ,що він готовий зустрітись з представниками Греції при „круглому столі" та обговорити з ними спільні прикордонні суперечності. Болгарія не є членом Об'єднаних Націй і досі вона іґнорувала всі заклики тієї міжнародної організації в цій справі, що становить загрозливе вогнище на Балканах. В дипломатичних колах вважають, що нагла зміна становища комуно-болгарського уряду йде по лінії теперішньої „мирової офензиви" Кремля.

Стівенсон бачить виправдання американської допомоги для Тіта

Беоґрад. — Адлей Стівенсон, переможений у виборах демократичний кандидат на президента З'єдинених Держав, заявив вчора, що американська допомога для Юґославії може бути виправдана, як частина світової боротьби проти російського імперіялізму. Свою думку в цій справі висловив Стівенсон на пресовій конференції, яку він відбув безпосередньо перед відлетом на поставленому йому до розпорядження юґославському літаку на острів Бріоні на Адріятику, де він буде коротко гостем президента Тіта. Стівенсон зупинився в Юґославії в поворотній дорозі з подорожі по світі.

БАЛКАНСЬКІ АЛЬЯНТИ ПЛЯНУЮТЬ РОЗБИТТЯ СОВЄТСЬКОГО ФРОНТУ

Беоґрад, Юґославія. — Греція, Туреччина й Юґославія, зв'язані договором приязні й взаємної оборони, проголосили спільну заяву, потверджуючи свою рішучість щодо виконання постанов договору, що був підписаний ними в Анкарі минулого лютого. Ця заява призначена правдоподібно на те, щоб розвіяти всі підозріння, що теперішні совєтські залицяння до тих країн та всі інші трюки совєтської „мирової офензиви" могли послабити спільний оборонний фронт тих країн. Що більше, з авторитетних джерел в юґославській столиці повідомлено, що уряди трьох країн Балканського альянсу приготовляють тепер спільну дипломатичну акцію для розбиття совєтського фронту та відірвання сателітських країн від Совєтського Союзу. Така ціль передбачена згаданим Анкарським договором і уряди трьох країн прийшли до переконання, що власне тепер настав пригожий час для здійснення тієї мети, як це виказують події в Німеччині й Чехословаччині. Вже в початках липня мають відбутися в Атенах чергові наради міністрів закордонних справ трьох альянтів, на яких обговорюватиметься можливості „активного порізнення" сателітських країн з' Москвою. Головна увага буде звернена на Альбанію й Болгарію.

СВОБОДА — український щоденник — **SVOBODA** — UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На пів року	5.25	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3. N. J.

НЕРОЗУМНА Й НЕЛЬОЯЛЬНА ПОРАДА

Статтю п. з. „Айнштайн провалився" починає тижневик „Ню Лідер" такими словами:

„Лист Альберта Айнштайна, яким він дораджує інтелектуалам „відмовляти зізнань" перед Конґресовими комісіями, є таким інтелектуальним крутійством, якого нам ще не доводилось зустріти. Як би д-р Айнштайн виявив у фізиці таке помилкове розуміння, яке він виявив, встряваючи в політику, ми мусіли б назвати його недоуком, замість визнати найбільшим фізиком у світі". Цей гострий осуд ліберального тижневика, що завжди ставився з пошаною до особи Айнштайна, спричинений шкодою, яку вчинив Айнштайн країні, яка його щиро прийняла, як одну з жертв націстівського протижидівського терору та дала йому працю і наділила його ще окремими почестями.

Айнштайн ніколи не добачував у комунізмі великої небезпеки. Тому й не диво, що він вважає і теперішню небезпеку свого роду фантазією „реакційних політиканів". Ім'я Айнштайна надуживали в Америці комуністи та різні явні й скриті симпатики комуністів часто для своєї пропаґанди. Айнштайн проти цього не протестував. Цього досі ніхто не використовував, щоб шкодити Айнштайнові. Як пише „Ню Лідер" ,теж ні один „реакціонер' 'в Америці не заявився за будь-яким обмеженням „свободи навчання" Айнштайна. „Реакційні політики" не були теж тими, що дали Конґресові право слідства. Американську Конституцію списали якраз революціонери духа! Та, пише далі „Ню Лідер", виглядає на таке, що Айнштайн „неспроможний розуміти, ні права, ні революції".

Конґресові комісії не є без закиду. Але як є недомагання, то треба з ними боротись, чи теж з особами, що переступають межі в допитах, а не взивати до бойкоту закону, як це зробив Айнштайн. За це Американський Комітет Свободи Культури назвав поступок Айнштайна „зле подуманим і безвідповідальним".

Можливо, що навіть і така „порада" Айнштайна американським інтелектуалам не була б спричинила великого [illegible] ,коли б вона не появилась у такому часі, коли Кремль веде по всьому світі шалену протиамериканську пропаґанду, особливо загострену з приводу покарання смертю Розенберґів. Айнштайн допоміг цій пропаґанді своїм нерозумним і несправедливим поступком.

Журнал „Лайф" (з 22 червня) дає знамениту відповідь Айнштайнові, хоч про нього не згадує, а говорить тільки про академічну свободу в Америці. Статтю написав відомий знавець комунізму та комуністичної техніки, В. Чемберс, доказуючи числами і фактами, що конґресові переслухання різних інтелектуалів, головно університетських професорів, не є ніякою небезпекою для свободи науки. Єдина небезпека для науки була б в Америці тоді, коли б так комуністи прийшли до влади. Побоюватись треба радше цього, що ще й сьогодні комуністи вчать в таких каледжах та університетах, до яких американський нарід звик відноситись завжди з повагою і повним довір'ям. Бо чому невинна людина мала б відмовлятись від відповіді, чи вона була, чи є комуністом? Зокрема тоді, коли під її вплив віддано виховання молоді. Це дуже сумний об'яв, коли маємо ворогів країни в самих університетах, навіть не комуністичних теоретиків, але партійців, комуністичних змовників проти Америки. Але вони є, тільки не хочуть до цього признатись. Чемберс стверджує, що конґресові комісії переслухали всього коло 150 виховників, з яких 100 не хотіли відповідати на питання, що мали б відноситись до евентуальної їхньої комуністичної діяльности. Вони не дали відповіді, покликуючись на П'яту поправку Конституції ЗДА. На понад мільйон льояльних виховників і професорів в Америці це дуже мале число. Як же ж тоді можна говорити про переслідування вчених „полювання на відьом" та загрозу свободі науки?

Айнштайн зробив велику помилку. Він не тільки скривдив Америку, але й дуже допоміг своєю нерозважною порадою Кремлеві в його протиамериканській акції.

НА ПІВДЕНЬ ВІД РІО ҐРАНДЕ

З подій, що зайшли у країнах Латинської Америки останніми днями, на перше місце вибиваються такі: Зміна центрального уряду в республіці Колюмбія; поворот до влади міністра Араня в Бразілії; схвалення пакту Взаємної Безпеки зі З'єдиненими Державами в республіці Уруґваю і віднова підпільної діяльности організації „Акціон Демократіка" в республіці Венесуеля. Кожна з цих вістей вимагала б основного обговорення, проте наразі обмежимося тільки до засадничих справ, залишаючи ширші коментарі на інший час.

Коли б почати „з кінця", то мало помітна подія у Венесуелі важлива для З'єдинених Держав тим, що теперішній уряд диктатора Венесуелі, полк. Марка Переза Хіменеза, відніс деякі перемоги над своїми підпільними противниками з Демократичної Акції. Вбиваючи кількох провідників цього руху, між ін. економіста Антоніо Пінта Салінаса, влада залишилась надалі та сама в цій найбільше на північ положеній країні східньої частини Південної Америки. Стабілізація відносин у Венесуелі важлива для З'єдинених Держав ще тим, що два американські сталеві підприємства, а саме Бетлегем Стіл Компані і Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен, заключили з урядом Венесуелі 50-річну умову на експлуатацію тамошніх залізорудних шахт і вже почали вивозити звідтам до ЗДА руду, припаси якої обчисляють на півтора більйона тонн.

У сусідній, на захід положеній республіці Колюмбії, яка граничить з республікою Панама, на території якої находиться знаний Панамський Канал, прийшло до „палатної" безкровної революції у столичнім місті Боґота. Під час революції відсунено від влади диктатора Лауреана Ґомеза, який в імені Консервативної партії залізною рукою правив країною, недопускаючи інших груп. На місце Ґомеза прийшов ген. Рохас Пініля, теж з Консервативної партії, але з меншими диктаторськими амбіціями. Його владу визнали тринадцять закордонних країн, а після того і З'єдинені Держави. З уваги на сусідство Колюмбії з республіками Венесуелею і Панамою популярна влада, а з цим і її стабілізація в цій країні, для ЗДА дуже пожадані. Це скріпляє стосунки між ЗДА і цілою Південною Америкою.

Справа внутрішніх відносин у Бразілії й закордонної політики Уруґваю тісно зв'язана з між-американськими відносинами, в тому і з відомою пропаґандою серед Латинських країн проти „Колосу з Півночі", тобто проти ЗДА, яких конкурентом на Півдні і провідником південно-американських республік здавна хоче стати Арґентіна. Організуючи Південно-Атлантійських Пакт адміністрація президента Трумана не мала змоги присвятити належну увагу подіям в південно-американських країнах, де комуністична аґітація, головно в Бразілії, зробила велетенські поступи. До того в Бразілії назрівала справжня криза, бо уряд потребував гроша на різнородні підприємства для піднесення добробуту країни, а його міг дістати тільки в З'єдинених Державах. Комуністична партія підняла крик, що затягнення позички Бразілією рівняється відданню країни в економічну залежність ЗДА. Для наладнання цієї справи виїхав був до Бразілії рік тому тодішній державний секретар Дін Ачесон. Він довів до порозуміння з бразілійським урядом і обіцяв Бразілії на господарчі цілі 425,000,000 долярів позички, якщо Бразілія заключить з ЗДА Пакт Взаємної Безпеки. Бразілія ухвалила такий договір, але як прийшов час на зреалізування позички, уряд ЗДА вистарався таку позичку з Світового Банку тільки на 122,000,000 дол. Це так озлобило населення Бразілії, що навіть міністер закордонних справ, Хоан Невес, загрозив виповідженням пакту Взаємної Безпеки. Після того Вашинґтон зм'як і вистарався підвишку позички на дальших $48.000.000. Відносини внутрі країни стали кращати, зокрема тоді, як президент Хетуліо Варґас призначив на становище міністра фінансів свого давнього друга Освальда Араня.

Великим осягом у приєднуванні друзів серед південно-американських республік треба вважати Пакт Взаємної Безпеки між ЗДА і Уруґваєм. Ця країна, положена на східнім побережжі Південної Америки, вбивається клином між Бразілію й Арґентіну. За цей договір велася завзята боротьба в обидвох палатах уруґвайського конґресу. Щойно минулого тижня ,мряки розійшлися і палата депутатів 54 голосами проти 29 схвалила одобрити пакт, який уже давніше був ратифікований сенатом.

Вистачить тільки поглянути на мапу, щоб зрозуміти далекосяжну вагу затіснення добросусідських відносин ЗДА з південно-американськими республіками. Ціле східнє побережжя Південної Америки, за виїмком арґентінського, об'єднане тепер не тільки традиційними між-американськими засадами дружби, але й економічними, а почасті теж і оборонними договорами з З'єдиненими Державами. Це серед теперішніх напружених міжнародніх відносин дуже важлива справа для цілого вільного світу.

Микола Барвінський

ДВІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ СВІТУ

Нині світ поділений на два табори, інтереси яких явно протилежні. Ні один з цих двох таборів не може поступитися своєю ідеологією. Світ демократичних вільних країн, серед яких провідну ролю відіграють ЗДА, щодо розвитку народно-господарського життя твердо стоїть на засадах свободи людини, приватної ініціятиви і невмішування державної влади до приватного життя людини. Другий табір, це тоталітарно-комуністичний світ з рабською системою господарювання. Ми цю систему звемо рабською системою, бо поминаючи десятки мільйонів людей, що перебувають в СССР на рабських каторжних роботах в концентраційних таборах, одночасово з тим селяни в колгоспі, робітники на фабриці і заводі і працівники в офісах є теж рабами комуністичного господарства; вони закріпачені за своїм місцем праці і за совєтським законом не можуть залишати самовільно праці, або несвоєчасно з'явитися до праці, щоб не потрапити до НКВД — МГБ зі всіма випливаючими з цього наслідками. Комуністичний лагер своєї системи не змінить, бо занадто далеко зайшла справа. Він тільки змагатиме до повалення вільного демократичного ладу і заведення у всьому світі тоталітарно-комуністичного ладу з рабською системою господарювання.

Співіснування цих двох лагерів ні під яким виглядом неприпустиме. В Кремлі сидять страшні фанатики. Отже знайти спільну мову для мирного вирішення поставлених Айзенгавером завдань, щоб кожна країна за власним вибором сама встановила у себе форму правління і свою економічну систему, абсолютно неможливе, бо така тоталітарна держава як СССР ніяких перепон у себе вдома майже не має, а невдоволення в таких колоніяльних країнах, як Україна, Кавказ і інших, придушене терором і загнане в підпілля. Совєтська комуністична влада використовує своїх рабів-підданців для досягнення своїх цілей, себто оволодіння всім вільним світом, щоб встановити скрізь комуно-рабську систему господарювання.

Єдиний спосіб домовитися між цими двома лагерами, хочемо ми цього чи ні, — це воєнна боротьба. Але можуть нам сказати: Чи ж це не марна й нерозумна витрата людського життя переводити боротьбу з тим, що є, себто з неминучим світовим історичним процесом? Як можна зупинити те, що, мовляв, є природним історичним явищем?

От в тім то й справа, що тоталітарно - комуністична форма державного правління з її рабською системою господарювання не є сьогодні історичною конечністю. Власне ця історична конечність була в минулому. Світ уже в давніші часи пережив цю рабську систему господарювання. Зокрема Европа з цією системою покінчила давно. Коли навіть мати на увазі кріпацтво, то навіть бувша царська Росія цю дивовижну систему господарювання залишила ще в 1861 році, хоча й була щодо цього останньою з країн Европи. Отже нинішня московська комуно-рабська система господарського ладу є зворотом історії назад на яких 8 або 10 соток чи й більше літ.

На життьовій практиці в ЗДА бачимо, що робітники без московсько-комуністичних метод виборюють собі й кращі умови праці й кращу оплату за свою працю, а рівень їх життя є на найвищому ступні в світі. Комунізм захопив чималу кількість людей, але все це відсталі країни (Китай, Московія, Монголія). В Московії, де „община" існувала аж до жовтневої большевицької революції в 1917 році, перехід селян до колгоспів з їх рабською системою не викликав з їх боку такого спротиву як, наприклад, в Україні, яка й досі продовжує боротьбу з своїм комуністичним окупантом. Тепер чуємо про подібну боротьбу в Чехословаччині та інших сателітських країнах.

В комуністичному таборі, в СССР зокрема, нині відбувається ніби якась зміна, так, що й совєтські науковці-економісти не знають, чого дотримуватися і на яку ступити, щоб не попасти в страшний блуд. Це питання другого порядку, до якого ми колись вернемося, але взагалі чи не є це зворот в бік „НЕП"-у (нова економічна політика), що була колись заведена Леніном, а знищена Сталіном в 1929 році? Чи не стає московська комуністична влада дійсно на шлях мирного будівництва, залишивши свої хижацько-імперіялістичні думки? Про все це докладно напишемо іншим разом, а тепер скажемо, що все це лише тактичний хід. Колись Ленін казав, коли заводив „НЕП": „Один крок назад, а два кроки вперед". Тому то різні послаблення економічного характеру, як рівно ж і з політичного боку, як от зменшення русифікації в Україні, є тільки замилюванням очей наївних людей. Таких людей на Україні тепер дуже важко знайти.

Отже співіснування двох згаданих світових таборів є абсолютно неможливим явищем. Мирним шляхом тих противенств, що існують між демократичним вільним світом і тоталітарно-комуністичним, полагодити ні в який спосіб не можна. Тут рішить — сила.

А. Чернецький

ПАМ'ЯТІ ПОЛІТИКА І ЛЮДИНИ

Дня 4 червня ц. р. помер у Мюнхені **д-р Степан Баран**, голова Виконного Органу Української Національної Ради, політичний діяч, журналіст та публіцист, науковець, адвокат, культурна а надівсе добра чесна людина.

Пізнав я особисто та зійшовся із ним під час виборів до австрійського парляменту на весні 1907 року, коли д-р Степан приїхав на аґітацію до міста Бережани із рамені Української Соціялдемократичної Партії — якої членом він тоді був — та як адвокатський концілієнт працював у канцелярії письменника і адвоката д-ра Андрія Чайківського.

Це знайомство та приязнь не переривались у нас ніколи, а коли д-р Баран осів у Тернополі як адвокат, а я на селі під Тернополем, ми майже щотижня стрічались в гуртку тернопільських наших приятелів. А як д-р Баран, як посол, мав важні праці і потребував спокою, тоді на кілька днів їхав до мене на село.

„Наш посол" — так селяни тоді кликали і називали д-ра Барана. І це не було підлещування, а щире признання і гордість селян.

Д-р Степан Баран, сам селянський син, вже від свідомого батька Івана виніс замилування до громадської, політичної роботи.

В самбірській гімназії, де тоді були ще москвофіли, меткий, цікавий гімназійний учень, як свідомий українець почав національну роботу, гуртуючи у тайних кружках своїх товаришів, українську молодь. За це прийшлось Степанові потерпіти, бо іспит зрілости прийшлось робити у іншій гімназії, — екстерністом.

Це були часи, коли українська молодь запалювалась і горіла великими ідеями, коли у гору, у простори людської думки спрямовувала свій зір, це були часи масового пробудження селянських та почасти й міських українських мас, часи кривавих баденівських виборів, часи Франка, Драгоманова, України Irredent-и Юл. Бачинського і киненого ним гасла української політики і змагань: Самостійної української держави від Сяну по Кавказ. Це були часи „Молодої України" масової організації української студентської молоді, часи РУП — Революційної Української Партії.

У Львові на університеті вже був проф. Михайло Грушевський, коли прийшов туди як студент Степан Баран.

Все те у свій вир пірвало його і у тому вирі громадського політичного життя, на передових позиціях політичної визвольної боротьби він остав 55 років свойого трудящочо, повного в бурі та громи життя, не знаючи спокою, не знаючи відпочинку.

Працьовитий, здібний, як стипендист призначений до наукової праці, до якої готувався на німецьких університетах, він пожертвував кар'єру науковця для громадської, чорної буденної праці.

Д-р Степан Баран — це була ходяча українська енциклопедія, ерудит, який і в о.о. Василіян і Єзуїтів вчився, міг бути обермаґістром наших молодших вчених, у своїй скромності віддаючись попри свої наукові заняття, головно публіцистиці та журналістиці, на перше місце ставив все чорну роботу організації широких народних мас.

Тому й замість університетської катедри, взяв секретарство в Народному Комітеті Української Націоналдемократичної партії, та редакцію її органу „Свобода", а опісля адвокатуру, щоб практично, головно за Польщі, боронити українців, а опісля і мандат посла до польського сойму.

Як дійсний член Наукового

(Закінчення на стор. 3.)

ТВЕРЕЗИЙ ГОЛОС

Призвичаєні до загостреного великодержавного шовінізму російської еміґрації, особливо її нюйоркського гуртка, ми оминаємо полемізувати з статтями, що можуть правити лише для студій над психічними недугами людей, неспосібних до нормального мислення і найпримітивнішої толеранції.

З тим більшим задоволенням, намагаємося підкреслювати кожний з дуже нечисленних, голосів, що випадають з загального хижацького тону російської публіцистики і виявляють нормальність людської думки. Тому недавно дали ми справоздання з книжки автора-росіянина Георгія Федотова: „Новий ґрад", а сьогодні нотуємо статтю Б. Анисиского „На шляхах до вирішення" („Нов. Рус. Слово", з 23 червня 1953 р.).

Автор починає представленням закоренілого серед російської еміґрації уявлення про те, що майже всі східні українці прагнуть залишити вирішення своєї майбутньої долі майбутньому російському урядові, а „небезпечно-божевільні" розчленителі Росії, це — „бандеровці-галичани". Але так в дійсності — твердить автор — не є. Бо й галичани є різні й багато східніх українців стоять на позиціях безкомпромісового самостійництва. І знову — запляньована як об'єднання всіх антисамостійників — організація федералістів, хоч й „притягнула до себе деяку кількість людей, переважно із старших поколінь й кількісно залишилась слабою".

Проте українське питання буде вирішуватись не еміґраційним вовтуженням, а в самій Україні. Росіяни твердять, що там немає такого загостреного відношення між національностями, як на еміґрації й це, можливо, відповідає дійсному станові, бо немає можливости на це в обставинах совєтської каторги, стверджує автор.

Про те, що не все там буде так, як бажають російські еміґранти, переконують факти. Коли большевики допустили деякий час культурну автономію України, то там пробудився самостійницький рух настільки сильно, що навіть деякі „трамвайні кондуктори відмовлялися зрозуміти пасажирів, що зверталися до них по-російському. Про галичан же тоді в Східній Україні знали лише з поголосок".

Пробудженого націоналізму налякалась Москва й „багато тисяч українських інтеліґентів, робітниче-селянської молоді були розстріляні, вкинені в концтабори".

Переконливий також приклад свіжих втікачів з України, які „трохи віддихнувши, зайнялися пристрасно національними питаннями і швидко більшість з них змінилась в заядлих самостійників. У совєтських обставинах, вони, припускально, такими не були".

Автор не припускає, що большевикам вдалося поважно змінити національний склад населення України на некористь її природного населення.

Окрім того, Україна все таки має зовнішню самостійність, що існує вже тридцять років. За цей час в Україні виросло кілька поколінь, для яких все, що було перед ними — передісторія.

І ось — „до тієї передісторії ми лаштуємось запропонувати їм повернутись, признати українську державу за неіснуючу..." Тож розмови про те, що їхня справа має рішатись в Москві, українці сприймають, як знущання. Вони не відмовляться від тісної співпраці з Росією та навіть від конфедерації, але „це питання повинно бути вирішене українським урядом чи українськими установчими зборами".

Вихід автор добачає в тому: „Відразу по звільненні України ,там повинно бути створений тимчасовий коаліційний уряд ,що його завданням буде запобігти розрухам, самочинству на місцях та отаманщині. Після того, як в Україну повернуться всі бажаючі з тих, що їх вивезли большевики, повинні відбутися вибори до українських установчих зборів або плебісцит — під контролею Об'єднаних Націй, — з прийняттям усіх запобіжних засобів проти можливих путчів і з забезпеченням повної свободи пропаґанди усіх поглядів. В таких умовинах буде можливе дійсно правдиве виявлення народу й ніякі крайні течії не зможуть йому перешкодити", — закінчує автор свою статтю.

Г. Сова

ГОЛОД 1933 РОКУ

(3)

Кремль не позабув і про це золото, яке залишилось на руках в різних речах: перстені, браслети, годинники, хрестики, ложки, сережки, медальйони і інше. Необхідно і це відібрати від працюючих. Організовується державна тоговельна організація під назвою „Торґсін", що значило: „торговля с іностранцами" (себто з чужинцями). Їй доручено провадити продаж харчових продуктів виключно за золоті речі.

Вінчальні перстені дружини і мої коштували в золотій царській валюті 10 карбованців. В 1933 р я примушений був поїхати в Харків (120 кілометрів) і в тому ж „Торґсіні" отримати 32 кілограми пшона, яке в тій же царській валюті оцінювалось — 3 крб. 20 коп. (більше, як на 300% в користь державі!).

Відібравши у населення золоті речі, Політбюро не забуло ще про одну річ: золоту царську валюту, вартістю в 5—10 карб. Ця справа була передана цілком НКВД. Незалежно від соціяльного становища, особи, які попадали в листу НКВД, як ті, що мають цю золоту валюту, негайно заарештовувались та держались до 40 днів в окремих кімнатах, де температура була вище 35% Цельзія. (Члени партії не підлягали цьому арешту). Часті були випадки, що арештований не мав цієї валюти, але згоджувався на протязі відповідного часу внести відповідну суму. Його випускали на волю і він примушений був купити на „чорній біржі" означену кількість.

Чи знав демократичний світ про голод на Україні в 1933 р.? Англійська газета „Менчестер Ґардієн" подає такий нарис, що належить перу свого кореспондента п. Муґґеріджє, і який перебував на Україні. Він пише: ...„Кількість трупів така велика, що збирають їх лише один раз на день. Поміж померлими й умираючими не роблять різниці. Всіх кидають на вантажне авто і разом закопують в спільних могилах... Вся площа вкрита трупами... Страшні кістяки лежать в куряві і на камінцях... Це все жертви голоду... Голод їх вигнав з сіл, але і в місті впали вони... Спочатку я не міг вірити своїм очам. Діти напружували свої останні сили, щоб знайти щось їстивне на шляху, але вони були вже знесилені. Намагаючись підвестись, вони падали і вже більше не ворушились. Ці нещасні діти найсильніше вразили мене. В Харкові я бачив хлопчика, який перетворився в скелет і лежав на середині вулиці. Другий хлопчик сидів коло купи сміття і витягав звідти шкаралупи з яєць... Незчисленні безпритульні діти блукали вулицями, шукаючи яких небудь решток їжі, овочів... Вони помирали на шляхах, як дикі звірі"...

Подібне описує б. большевицький достойник Бутенко (був раніше секретарем большевицького уряду на Україні, а потім, як сов. дипломат, зрікся сов. громадянства): „Я відвідав численні міста й села київської обл. Сотні і тисячі людей падало й умирало навколо нас. Я бачив село, яке вимерло до останньої людини. Мертві лежали на шляхах. Заходячи до хати, можна було побачити трупи цілої родини, що вимерла з голоду. Мертвих ніхто вже не ховав"...

І як же на це штучне народовбивство реаґував цивілізований світ? — Ні одного протесту не поступило до сов. уряду, а навпаки, ряд державних мужів та громадських діячів (Еріо, Бернард Шов і інші) були запрошені до СССР, щоб засвідчити, що „там все в порядку" і ці особи, під дією немалої дози випитого шампанського вина та вмілого супровідника (спеціяльні аґенти НКВД), не помічали, якими величезними дурнями їх показав сов. уряд для історії!..

Жертвою цього жаху стає письменник Микола Хвильовий, бо в нього не стає більше сили волі, щоб леґально боротись за долю свого народу і він кінчає життя самогубством в травні м-ці 1933 р. Другий — Микола Скрипник — комісар уряду УССР теж повстає проти закріпачення народу. Кінчаючи своє життя самогубством, залишає свій протест на 92 аркушах до Політбюра. І хоч широкі верстви нашої суспільности не змогли знайти змісту його передсмертного листа, але ж, інтуїтивно відчували, що і цей червоний патріот перед смертю визнав свої помилки.

У цю пору, верхівка російської інтеліґенції, притулившись до теплого партійного кола в Москві, почала виконувати накази партії.

Перший — письменник Михайло Кольцов. Він їде в Париж з завданням — спровокувати одного з редакторів поважної газети, яка часто сповіщала про голод. Кольцов складає коротку замітку такого змісту: в місті Дніпропетровську, такого то часу, пройшов випадок пограбування грузової машини товпою голодних. Машина везла хліб для воєнних частин і мала охорону. Є убиті та ранені. Оповіщення складено було так, що, при відповідному читанні, розташування слів подавали такий абзац: „Не вірте капіталістичній пресі, бо вона бреше, що голод в пролетарській державі існує". Редактор, нічого не підозріваючи, поміщає цю замітку. Після її появи, Кольцов подає її в „Юманіте" і товстими черенками відбиває вищезгаданий абзац, а вкінці робить пояснення, що він подав цю замітку з метою перевірки, як антисовєтські редактори перевіряють матеріяли про голод в Україні. Безумовно, повний успіх Кольцова.

Московська „Правда" поміщає повищий текст замітки Кольцова і підкреслює, якими „нахабними" методами закордонна капіталістична преса може брехати про голод в СССР. Це був тяжкий удар для тих, кому дорога була доля свого народу.

Голод 1933 року захопив Поволжя, де переважно проживали німецькі колоністи. Вісти про голод дійшла до Німеччини і там нарід жваво відгукнувся, висилаючи туди харчові посилки. Газета „Правда" знайшла ряд провокаторів, які подали листи до неї, що ніякого голоду серед німців Поволжя не існує і посилки демонстративно повертаються назад до Німеччини.

Видатний письменник, козак Шолохов вислівує в той час колгоспну систему. Його твори „Піднята цілина" та „Тихий Дон" виходять у світ тоді, коли його нарід цілими селами з Кубані та Дону висилається Л. Кагановичем на далеку північ та схід.

Голова Всеукраїнського Виконавчого Комітету (ВУЦК) Григорій Петрівський нічого не зміг придумати, крім виступити з офіційним закликом до населення про матеріяльну й моральну допомогу тим мільйонам безпритульних дітей, що стихійно рушили з села до міста, втративши батьків, щоб знайти притулок і їжу. (Цей заклик логічно розходився з твердженням „Правди" про неіснування голоду, бо де ж взялися безпритульні діти?!!).

Яку ролю в сов. державному життю відігравали президенти, досить влучно зауважив правий опозиціонер Томскій, виступаючи з критикою Сталіна на пленумі ЦК ВКП(б). Вказуючи пальцем на Калініна і вищезгаданого Петрівського, він іронічно заявив: „Ці два старички, що по формі призвані управляти

(Закінчення на стор. 4)

СУСПІЛЬНА СЛУЖБА

(4)

Яке відношення Суспільної Служби до культурного, господарського, психологічного і політичного життя країн?

Сьогоднішня світова непевність говорить поширити суспільну допомогу в границях окремих держав і на міжнародному полі, бо така міжнародня поміч і співпраця може виказати вищість означеного напряму політичного і господарського життя.

Але одночасно в сьогоднішній час ідеологічної війни розвій державного забезпечення і допомоги може виглядати на зріст тоталітарізму, чи монолітного суспільства, чи державної маніпуляції і контролі.

Бачимо, що соціяльна допомога може бути і є інструментом тої культури, тих обставин, в яких вона є, вона є продуктом суспільства, яке її створило. Теж і Суспільна Служба відповідає зразкам суспільно - господарського життя окремих країн. Отже ж Суспільна Служба є різна у різних країнах не у своїй суті, у принципах, але в обставинах і формах, в яких вона діє.

Важко встановити ті самі порядки в Голандії — наприклад — і в Китаї. Життя зміняється і суспільна служба мусить достосуватись до цих змін.

Тому ж то на П'ятій Міжнародній Конференції Суспільної Служби в Парижі 1950 року — швайцарський представник — звітуючи — подав спершу коротке резюме про політичне й економічне положення Швайцарії і на цьому тлі накреслив картину Суспільної Служби. Теж і американський представник сказав перш за все про специяльність культурного середовища у ЗДА і на підставі того характеризував американську Суспільну Службу. На тій же конференції представниця Англії заявила, що всі підручники про працю Суспільної Служби писані в Америці і вони розглядають випадки прикметні для американського суспільства, які і не завжди даються примінити в інших країнах. Засадничо в ЗДА — в країні добробуту головна допомога розуміється у грошах, тоді, коли в інших країнах важніша допомога в натурі. Є країни, які мають вишколений персонал і відповідальний, а інші, де можна лише полягати на рідню, що фонди не будуть розкрадені. Є країни, які можуть при помочі свого вишколеного і задовільного персоналу задержати тайну всіх випадків, а інші, де замість допомагати, експлуатується тих, яким треба служити.

Буває теж що у випадках великого нещастя, треба роздати допомогу не тим, які в найнещаснішому положенні, але тим, яких можна врятувати. Для того Суспільна Служба потребує вишколених працівників. Як може бути різна оцінка суспільної служби вказує факт, що в час війни у Франції Суспільна Служба займалась вишколом дітей жидівського походження бути німими. З уваги на безпеку тих дітей, щоб не зраджував їх притаманний їм акцент, вичувано їх вдавати німих. Тому теж так важко дати дефініцію Суспільної Служби і взагалі суспільної праці. Дефініція буде завжди залежна від місця і часу, від потреб і умовин життя даного району в даний час.

ПАМ'ЯТІ ПОЛІТИКА І ЛЮДИНИ

(Продовження зі стор. 2-ої)

Товариства ім. Шевченка у Львові, він дав і багато наукових праць. Його специяльністю були статистика та економічні, а головно аграрні проблеми.

Як посол варшавського сойму, д-р Ст. Баран випрацював проєкт конституції, яка мала заґарантувати українцям територіяльну автономію. Знаю, бо у мене на селі, він цей проєкт остаточно редаґував, хоч в розмові зі мною і приятелями не мав надій, що цей проєкт поляки приймуть.

Активну участь взяв д-р Ст. Баран в Листопадовому Зриві 1918 року, в його підготовці, а опісля як державний секретар земельних справ, в першому уряді Західної Української Народної Республіки.

При відході української армії зі Львова 22 листопада 1918 року, остав д-р Баран у Львові і мусів ховатись у Духовному Семінарі.

З гумором оповідав нераз, як польські військовики при ревізіях у Семінарі, брали його за єпископа д-ра Боцяна і нераз цілували в руку.

Вирвавшись із занятого поляками Львова у січні 1919 року — грає у Станиславові, а опісля у Кам'янці Подільському визначну політичну ролю.

По нашій програній вертає д-р Степан Баран до Галичини, спершу до Львова, а опісля до Тернополя, щоб далі працювати для свойого народу.

Хоч мав всі дані, не рвався до очолювання проводу національної політики; лишав це другим. Пішов на провінцію, до сірої, малої, але важнішої роботи у низах.

Большевицька окупація Західної України у вересні 1939 р. захопила його у Львові, звідки з трудом, перейшовши в листопаді ріку дістався до монастиря о.о. Василіян у Кристинополі, а опісля аж до Холму.

Тут поміг наладнати українське народне життя, а головно немало праці вложив в організацію української Православної Церкви. З Холму літом 1943 року приїхав ще відвідати своїх приятелів до Тернополя, де й виголосив цікавий реферат про значення та відродження Холмщини.

А далі прийшла скитальщина і наше спільне перебування в різних таборах, а далі зустрічі на засіданнях комітету для створення Національної Ради в історичному ресторані для українців Lenzholde у Авґсбурґу, а ще далі праця в комісіях і сесіях та Президії Національної Ради і остання зустріч перед моїм виїздом у Швайцарію 1951 року в Мюнхені.

Від весни 1907 — отже 46 років жив я в близьких, дружніх взаєминах із д-ром Ст. Бараном, пізнав його добре і можу сказати про нього як громадського діяча, як політика і як людину, що його смерть це велика втрата для українського народу. Це ідеаліст, який все був безсребренником, бо в потребі все помагав приятелям; не побивався теж і за популярністю.

Нам усім ще стоять перед очима його мужні виступи в обороні демократії і людяности та проти таборової політики, виступи які принесли йому багато неприємностей та брутальних особистих нападів. Та др Баран спокійно це все зносив, не підлещувався ні товпі, ні її „провідникам". Як соборник і всеукраїнець він де міг обороняв наддніпрянців. На становищі голови Виконного Органу Національної Ради користувався не тільки симпатіями, але й підтримкою всіх українців, а головно молодшої підсовєтської генерації.

Його смерть в теперішний мент це велика втрата не тільки для УНРади, для його друзів — приятелів, але для цілої Соборної України.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Джерзі Сіті, Н. Дж.

Український Народний Університет

Український Народний Університет Українознавства в Джерзі Сіті при Відділі УКК закінчив свій дворічний авдиторний курс навчання з українознавства.

Успішному веденню УНУ та закінченню повного курсу, запланованого дирекцією УНУ, треба в першу чергу завдячувати Централі УКК, особисто п. д-рові Д. Галичинові та п. директорові Ю. Ревасеві, з якими ми мали найбільше порозуміння в справі УНУ та членам Від. УКК Джерзі, особливо п. Миколі Петришинові, бувш. гол. та п. Антон. Шаранові, тепер. голові, які приклали на місці великого старання для успішного ведення навчання, будучи й самі слухачами УНУ.

Слухачі прослухали такі предмети: Історія України, історія української літератури, історія мови, географія України, історія культури. Як виявилося під час семестрових та кінцевих усних і писемних заліків — слухачі засвоїли й опанували поданий їм матеріял.

Чути голоси української суспільности, що такий Народній Університет себе оправдав. Бажаючих набувати знання з українознавства та з інших предметів виявилося чимало й з-поза Джерзі Сіті, з Ню Йорку, Бруклина та околиці.

В цій справі появилися в нашій пресі кілька статтей, досить слушного змісту, що вказує на потребу університетів. Дирекція УНУ, обміркувавши всі пропозиції, в зв'язку з загальними потребами навчання українознавства, для нашої молоді та й для бажаючих старшого віку і порозумівшись знову з Централею УКК і з науковими інституціями, як НТШ, УВАН, Т-во Прихильників УВУ, Уч. Громада та з іншими, поширила обсяг праці — відкрила, крім українознавчого відділу, педагогічний і лінґвістичний та промисловий відділ з секторами: технічного креслення, читання технічних рисунків, математика, „Дісайн" і „Стрес" аналіза, стенографія, писання на машині, бухгальтерія, адміністрація. Технічний відділ має завдання вишкіл та перевишкіл кадрів, спираючись на програмі американських шкіл і потреб. Навчання мало б відбуватися авдиторно: в Ню Йорку, Джерзі Сіті, і в ближчих місцевостях. А для дальших околиць — заочною або консультаційною методою.

УНУ укомплектовано на 1953/54 навч. рік висококваліфікованими фахівцями, а саме: (подаємо за абеткою) проф. д-р Андрушків О., проф. Білостоцький Т., проф. Жарський, проф. Заклинський М., проф. Кисілевський К., проф. Кокольський М., проф. д-р Лев В., проф. д-р Січинський В., проф. д-р Стецюк В., проф. Савчук П., інженер Трембіцький В., інженер Церкевич К. та ще є кілька вакантних місць.

На оголошення в часописі про вписи до УНУ отримано кілька десятків листів від бажаючих зарахувати їх слухачами на відповідні відділи.

Як бачимо — є люди доброї волі, які бажають учитися. Правда, більша частина подала на промисловий відділ, який дає можливості переключити себе з фізичного робітника на технічного креслярa, канцеляриста тощо. Це зрозуміло без пояснень. Але менша зацікавленість українознавством. З цього приводу хочемо подати кілька зауваг. Зрозуміймо, що вивчаючи українознавство — ми набуваємо необхідних знань, яких не могли набути раніше. Набуваючи ці знання — робимо подвійну користь: для себе особисто й для української нації.

Отже про набуття знання з українознавства треба всім сильно голосити, вперш у чергу — батькам (маємо на увазі стару і нову іміграцію) своїм старшим дітям, щоб вони добре зрозуміли й визнали за необхідність набувати такого знання. Потрібно довести, що це є ідея цілої української нації, що добрий українець, який любить свою Батьківщину — завжди послужить своїм знанням, а навіть і життя віддасть за неї. Останні слова підтвердимо Крутами, Базаром і сучасною УПА.

Ми певні, що загальними зусиллями нашої іміграції, як старої, так і нової, з підтримкою наших церков та з поміччю й благословенням Всевишнього виконаємо покладені на нас обов'язки — це здобути своєю культурною й знанням від вільного світу визнання права на державну самостійність. Бо одною із форм боротьби за це визнання — це культурно - політичний фронт нашої суспільности. Якщо ми духово будемо сильні, то й наслідки будуть позитивні; бо наше майбутнє залежить у великій мірі від праці нашої політичної еміграції.

Розбудім, де заснула, ідею правди й волі, за що боролась і бореться спливаючи кров'ю, нескорена Україна!

Проф. П. Савчук
Директор УНУ

Дітройт, Міш.

Закінчення шк. року в школі Українознавства

Субота, 20 червня ц. р. витискала всі поти з дітройців. Термометри виказували найвищу температуру в цьому році. І треба дуже шанувати і любити рідну школу, щоб у такий час на заклик у летючках Школи Українознавства піти на святочне закінчення шкільного року не з обов'язку вчителя, учня чи батька, а з доброї волі. Дуже небагато було таких, але були. І честь їм за це.

Програма була багата: Молебень у церковці при вул. Ґрейлінґ, зворушливі слова о. Трешневського, похід до У. Хати, а там привітання д-ра Годіва від Батьківського Комітету, звіт проф. Дольницького, роздача свідоцтв, наперед відзначеним, а потім усім іншим, далі — музично-вокальна програма, загальне вгощення і товариська забава.

Пригадались 4 рядки: Мово рідна, слово рідне, хто вас забуває, той у грудях не серденько, але камінь має. І хочу рахувати дітей. Але справу влегшує доповідь дир. школи Дольницького. Довідуюсь, що вчилось цього року в школі 104 дітей і витримало до кінця 96. Число безумовно поважне. Але де решта? Їх ще сотні! Невже ж — питаєте себе — так швидко встигли скам'яніти серця політичних емігрантів (очевидно батьків, бо діти невинні)?... Частинне вияснення находите в дальших словах директора: є відомі інтеліґенти, які посилають своїх дітей на заробіток, замість до школи, хоч матеріяльно стоять дуже добре. Безумовно є чимало таких, що шкодують дати за науку українознавства кілька долярів і воліють, щоб діти байдакували на вулицях і „слях".

Найбільшу трудність, яка заіснувала в цьому році, після несподіваної втрати приміщення в бувшій парафіяльній школі, усунено дуже скоро завдяки п. Прихіткові зі Шкільного Уряду міста Гемтрамку. Школа найшла нове, дуже гарне приміщення при тій самій вулиці в американській публічній школі і то за пів ціни. Перерви в науці не було.

Школа Українознавства виросла в 3-му році свого існування на поважну установу з 5 курсами і 5 учительськими силами. Бібліотека школи значно збільшилась в останньому шк. році і має тепер 800 книжок (найщедріший жертводавець відомий радіо - журналіст Шустакевич). Довідуєтесь далі зі звіту директора про специяльне підкреслювання національних моментів при науці, про святкування різних важних подій і свят, про часті збірки дітей для залишенців в Европі, про яких діти не забувають при жадній нагоді. Тож належить цінити цю дорогу кожному українцеві Школу.

В програмі писувались дівчата й хлопці від найменших до найстарших. Як рецитатори виступали: Ірина Варнич, Люб. Орищин і Тетяна Рогатинська (чудово вийшов вірш Сосюри: Любіть Україну). Гарну школу виказали піаністки: Християна Макар, Мотря і Зірка Мілянич (сестри) та акомпаніяторка соліста Ігоря Шалаути (приємний, м'який голос) Ірина Винник. Оплескувано теж бурхливо виступ маленької балетниці Мотрі Макар і наймолодших школяриків, що співали під батутою такої ж наймолодшої дівчинки. Найбільш ефектовним було закінчення програми: виведення гагілок під проводом п. Ольги Савчук, 16 учениць у національних строях, що сплітали живі вінки, співали пісню про Зельмана та інші пісні, склали направду барвистий образ.

Як би так більше місця, то можна б подати багато ще інших подробиць, всі прізвища відзначених за найкращу науку, написати багато гарного про кожну учительську силу, про Батьк. Комітет і про жертвенну працю деяких пань і панів. Але мусимо обмежитись до загального признання.

Згадаємо ще тільки короткі, але зворушливі слова старого іміґранта Йосифа Крупки та те, що ми побачили у нижній залі: Пані пакували приношені дітьми дарунки для шкіл у Мюнхені і в Авґсбурзі. Гарне закінчення шк. року. Чи не так?

В. Нест-вич

КОНФЕРЕНЦІЯ ДІЙСНИХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК В АМЕРИЦІ

7 червня 1953 року в Ню Йорку відбулась чергова Конференція Дійсних Членів УВАН у ЗДА, на якій заслухано і схвалено Річний Звіт про видавничу та наукову діяльність і фінансовий звіт голови Управи проф. М. Ветухова і голови Ревізійної Комісії професора Л. Чикаленка.

Далі розглянуто і обмірковано плян дальшої діяльності, висловлено ряд побажань. Конференція ухвалила урочисто відзначити тридцятип'ятиріччя з дня заснування Української Академії Наук у Києві в листопаді 1918 року, традиції якої продовжує Українська Вільна Академія Наук.

Активну участь в Конференції прийняли дійсні члени УВАН у ЗДА: О. Архімович, І. Базилевич, В. Богун-Чудинів, М. Ветухів, В. Порський, О. Оглоблин, Н. Осадча-Яната, Р. Смаль-Стоцький, Д. Чижевський, Л. Чикаленко і Ю. Шерех-Шевельов.

ШОСТА КОНВЕНЦІЯ УКР. ПРАВ. ЛІГИ В ЗДА

Йонґставн (Огайо). — Шоста Конвенція Української Православної Ліги в ЗДА, відбудеться, як повідомляє Конвенційний Комітет (голова: Василь Ганкевич), в місті Йонґставн, в готелі Пик Огайо, в днях 26, 27 і 28 червня. На Конвенції буде виголошений цілий ряд рефератів на тему молоді, як теж буде влаштований в суботу ввечорі бенкет. В неділю, 28 червня, буде під час архиєрейської Служби Божої, яку відслужать митрополит Іоанн та архиєпископ Мстислав, молитовне вшанування пам'яти жертв голоду з 1933 року. Пополудні відбудеться концерт в Чейні Гай Скул з участю хорів та бандуриста Г. Китастого.

ГОЛОД 1933 РОКУ

(Закінчення зі стор. 2)

двома великими державами, більше нічим не займаються, крім розгляду відкликів від кари смерти, та й це право не завжди їм належить і вони не встигають і цього робити".

Коли пишемо ці рядки, невільно приходить на думку — як большевикам в „тяжких справах" допомагає фортуна, щоб вміло затерти всі криваві дії й навіть сліди від ока об'єктивного історика. Цьому дуже допомогла війна: всі архівні матеріяли були повністю знищені на Україні за урядовим наказом. Нищились не лише матеріяли першорядної державної ваги, як статистичний облік народження та смертности населення. Подібна доля постигла цілий ряд важливих документів політичного змісту: кого і за що лишали права голосу, які виносили „народні суди" кари за невиконання бідняком фінансового чи то натурального податку, як велися слідства в застінках НКВД і хто підходив по совєтським законам до „контрреволюціонера", „шпіона", „терориста", „диверсанта" і інших нових назв з совєтської юриспруденції та її лексикона. По колгоспах знаходились і такі матеріяли, які показували, що селянство розподіляло ним зароблений хліб не собі, а державі, а для власного споживання — не пшеницю чи то жито, а макуху чи то інші відходи, що призначалися для худоби. І від цього всього не залишився й попіл.

Залишились одні ми, живі свідки тих тяжких страждань, і на нас тепер тяжить великий обов'язок: висвітлити все пережите недолею нашого народу.

Чи не є 1933 р. на Україні поважною тематикою пера письменників-драматургів, щоб світ побачив на сцені всю забріхану підлоту „совєтського раю". І це була б, дійсно, „велика література".

ВИПРАВЛЕННЯ НЕДОГЛЯДУ

У вчорашньому числі „Свободи", під час ломання часопису, випало прізвище автора етюду „Комсорг", що ним є Степан Федорівський.

• РОЗШУКИ •

ПОШУКУЮ ЗЕМЛЯКІВ зі села Сушно, пов. Радехів, Галичина. Писати на адресу:
STEFAN STADNYK
7 Grove Street, Box 911
Housatonic, Mass.

ПОШУКУЮ ЗНАЙОМИХ з Німеччини з околиці Ротенбурґу, як рівнож з IRO школи Швайнфурт і Нойбурґ. Писати на адресу:
STEFAN STADNYK
7 Grove Street, Box 911
Housatonic, Mass.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

...and we want you to know why

No business can go on paying more and more for the things it takes to do business without raising its prices. So we have asked the New Jersey Public Utility Commission to approve an increase in telephone rates.

For the average telephone the increases we seek would amount to *three pennies a day*. On the average residence telephone the increase will be even less.

As you well know, the cost of almost everything has gone up over the past years. Your cost of living has gone up 88% since the beginning of World War II. Yet the cost of telephone service has gone up, on the average, only 18%.

LET'S LOOK AT THE FACTS:

1. WAGES are the biggest single item in our cost of providing telephone service. They take about 70c out of every dollar we spend —other than taxes— to give service. And wage rates have more than doubled in the last 10 years.

2. EQUIPMENT AND MATERIALS used in the telephone industry have increased in price steadily. Raw materials such as copper and lead cost 2½ times what they did in 1940.

3. A $385,000,000 CONSTRUCTION PROGRAM since 1946 —paid for by investors. Telephone rates must allow a reasonable profit to pay these investors for the use of their money.

AND WHAT DOES THIS MEAN TO YOU?

Since World War II, New Jersey Bell has carried on a construction program of over 385 million dollars to expand and improve telephone service in New Jersey. Nearly 900,000 more telephones are now served, and service is better, more dependable than ever.

Thousands of people in New Jersey are still waiting for telephone service. And thousands more apply each month. We must take care of them and at the same time keep service dependable and efficient for everybody. More telephone service is needed. Many people want and need telephones. Many want one-party lines! More dial service must be provided.

A $500,000,000 CONSTRUCTION PROGRAM NEEDED

A $500,000,000 construction program is needed between now and the end of 1961 to give New Jersey the best in telephone service. This program depends on telephone rates that will pay all expenses and leave enough profit to attract the investment money. Without that, New Jersey's telephone service cannot progress.

Today there's too little left after expenses are paid to give investors a fair return on their investment—too little to attract the new dollars needed to keep service good and make it better.

A reasonable increase in telephone rates is necessary if we are to continue to expand and improve telephone service—insure the reliability and dependability you expect of your telephone. Better equipment, improved methods, greater efficiency are all at work—but they are not enough to meet the pressure of higher costs.

YOUR TELEPHONE IS A BIG BARGAIN

We are sure you recognize that your telephone is one of today's biggest bargains when you compare its great usefulness to its small cost. Any way you look at it, your telephone serves you better than ever before.

Even with the small increase in rates we are asking, your telephone would *still* be one of the best buys in your family budget.

NEW JERSEY BELL TELEPHONE COMPANY